

Alkoholpolitik i klubben

8-SIDET INDSTIK
RYK UD OG GEM

Ingen ensretning

De fleste unge har et aktivt fritidsliv, og her har livet i klubben stor betydning, hvad enten det drejer sig om at møde nye opgaver og udfordringer eller noget så gammeldags som den almene dannelse. I klubben møder de voksne, der i større eller mindre grad kommer til at spille en vigtig rolle for deres fritidsliv, idet de bruger disse voksne på en anden måde, end de bruger deres forældre. Her er tale om alternative voksne, som de unge kommer til med oplevelser, de ikke umiddelbart føler, de kan dele med deres forældre. Kort kan man sige, at de unge udvider deres netværk. Med til denne udvidelse hører også, at de unge i højere grad begynder at læne sig op af vennerne, at gøre sig en lang række erfaringer sammen med dem, hvor erfaringerne tidligere blev gjort med de nærmeste – familien. Dette er et afgørende aspekt, der skal holdes op mod den kendsgerning, at de unge stadig lytter til de voksenholdninger, de præsenteres for. Træder man ind i en hvilken som helst folkeskole og spørger i en 9. klasse, hvem der skal opdrage dem, vil svaret være, at det er de voksnes opgave.

98% af den voksne befolkning har et jævnlige forbrug af alkohol. Alkohol må altså opfattes som en accepteret del af vores kultur. Det samme gælder for de yngre generationer, men brugsmønstret er anderledes. Hvor den voksne forbruger ofte har et

beskedent forbrug fordelt over hele ugen, vil unge typisk drikke en eller to dage ugentligt, oftest sammen med venner og bekendte og med det for øje at opnå rusen.

Vælger man at drikke alkohol er der – ofte uskrevne – spilleregler og normer, som gør sig gældende. Her er det, som med alt andet, at det både er ydre og indre omstændigheder, der er med til at regulere adfærden.

I de senere år er det blevet kutyme, at offentlige såvel som private organisationer har en politik på alkoholområdet – ofte udarbejdet sammen med den generelle virksomhedsplan. En sådan politik bør være et dynamisk og fleksibelt redskab, der er med til at vise klare holdninger og ikke mindst fælles fodslag blandt ledelse, personale og andre grupper, som inddrages i arbejdet med etableringen af politikken. Udgangspunktet for alkoholpolitikken er klubbens virkelighed, og den varierer afhængigt af regionale og ikke mindst lokale forskelle. Hæftet her giver klubberne en række generelle redskaber, der kan være med til at løfte opgaven med implementering og revidering af en alkoholpolitik i klubben. Vi ønsker jer alle rigtig god arbejdslyst!

Med venlig hilsen

Anett Wiingaard & Sandy Brinck

Resultat af spørgeskemaundersøgelsen:

Alkoholpolitikker i ungdomsklubber 2003

af Steen Bach

For at få et billede af eksisterende alkoholpolitikker i ungdomsklubberne udformede GODA og Ungdomsringen et spørgeskema, der blev sendt til klubber landet over i foråret 2003. Spørgeskemaet indeholdt en række spørgsmål, der skulle være med til at belyse, hvordan klubberne håndterer unge og alkohol, både når det gælder klubbens hverdag og i forbindelse med særlige arrangementer. Nedenstående er en kort opsummering af de svar, vi modtog.

91 fritids- & ungdomsklubber besvarede spørgeskemaet "Alkoholpolitikker i ungdomsklubber".

79 klubber svarede, at de IKKE på nogen måde ville eller kunne acceptere, at medlemmerne indtog eller havde indtaget alkohol, hverken på alm. klubaftener, ved fester eller på ture.

Hovedparten af klubberne har det udgangspunkt, at den aldersgruppe klubben har som brugere, er de 13- til 18-årige, hvorfor man ikke mener, at alkohol kan/bør accepteres.

Nogle klubber har en lang historisk tradition, hvor klubvirksomheden netop er tænkt som et alternativ til alkoholkulturen.

I én klub havde medlemmerne forsøgt at få vedtaget en alternativ alkoholpolitik, som blev forkastet af byrådet.

Ganske få klubber kontrollerer medlemmerne med alkometer, hvis der er tvivlsspørgsmål i forbindelse med fester.

Hvis medlemmerne overtræder alkoholforbudet, vil konsekvensen, i næsten samtlige klubber, være bortvisning i kortere eller længere tid. I grove tilfælde, hvor den unge er meget fuld, kontaktes forældrene.

De fleste klubber tilkendegiver, at der er relativt få problemer med regelbrud. Samtidig peges der på, at det drejer sig om at være konsekvent. En klubleder råder til, at man udelukkende bruger voksent og modent personale.

12 klubber havde som udgangspunkt, at alkohol IKKE er en del af klubben på alm. klubaftener, men alkohol kan accepteres i visse situationer eller ved specielle arrangementer.

- 1 af disse klubber har en del medlemmer over 18 år i senior- eller venskabsklubber. Disse har egne åbningstider og lokaler, hvor der gælder andre regler end i ungdomsklubben.

- 2 klubber laver ved specielle lejligheder, et par gange årligt, større arrangementer, hvor man inviterer andre end klubbens medlemmer. I forbindelse med disse arrangementer søges der om lejlighedsbevilling, og der sælges og udskænkes øl og anden alkohol til personer over 18 år.

- 3 ungdomsklubber (14- 18-årige) laver aftaler med de unge og deres forældre om kontrolleret og begrænset indtagelse af alkohol i forbindelse med udenlandsrejser.

- 4 ungdomsklubber afholder ved specielle lejligheder lukkede arrangementer, hvor alkohol – med klubbens egne ord – "indgår som en del af arrangementets karakter".

- 5 ungdomsklubber har forbud mod alkohol til hverdag og fester, - MEN accepterer medlemmer, der er "lidt" fulde til fester. Som de selv skriver, er det et vurderingsspørgsmål i hvert enkelt tilfælde.

En politik eller bare en "vane"?

"Vores alkoholpolitik er INGEN ALKOHOL - hvis det kan kaldes en politik?!"

Umiddelbart kan man få det indtryk, at klubberne er meget afklarede, hvad angår deres holdninger til unge og alkohol. 79 ud af 91 klubber giver udtryk for at have en restriktiv og klar holdning til emnet. Spørgeskemabesvareelserne rejser dog en række spørgsmål, der indtil videre står ubesvarede.

Hvorfor:

- har vi kun modtaget ganske få reelle skriftlige eksempler på formulerede og officielle alkoholpolitikker?

- hvad er grunden til, at klubber, der har en alkoholpolitik, ikke i større grad har involveret hhv. MEDLEMMER OG FORÆLDRE? Begge grupper har kun været involveret gennem repræsentation i bestyrelser o. lign.

En del ungdomsskoleklubber har i de seneste år udarbejdet virksomhedsplaner. I virksomhedsplanerne vil de vedtagne politikker på forskellige områder være beskrevet. Flere klubber nævner, at de først rigtig er blevet opmærksomme på og bevidste om regler, reaktioner og evt. sanktioner, efter man helt konkret har formuleret og beskrevet politikkerne.

En politik er et synligt regelsæt og nogle retningslinier, som medlemmer, forældre og personale kan forholde sig til.

En alkoholpolitik – hvorfor nu det?

af Steen Bach

FOTO: TOM JONASEN

En alkoholpolitik defineres som:

"En kulturel og holdningsmæssig ramme inden for hvilken man synligt og på alle niveauer forholder sig til brug og misbrug af alkohol".

Én ting er den overordnede holdning, men en politik bør også indeholde overvejelser og anvisninger på, hvorledes den nyttiggøres i klubbens praktiske hverdag.

Det er vigtigt at få alle former for politikker i klubben grundigt diskuteret og beskrevet, gerne og helst med hele personalegruppen, forældrerepræsentanter og evt. medlemsrepræsentanter. Men det er selvfølgelig MEGET forskelligt fra klub til klub hvilke arbejds gange og muligheder, man har.

Det er yderst vigtigt, at medarbejdergruppen drøfter og udveksler erfaringer. Det, der for én medarbejder syntes almindeligt og let, kan for en anden syntes umådeligt svært.

Det er vigtigt, at medarbejdergruppen, og dermed også den enkelte medarbejder, er troværdig og fastholder klubbens indbyrdes aftaler. Særligt når der er tale om situatio-

ner, hvor de unge ofte vil opfatte medarbejderen som utidigt kontrollerende og måske sanktionerende.

Hvorfor bør klubben have en alkoholpolitik?

En politik betyder: Forældrene ved, hvad klubbens holdninger er, og hvordan klubbens personale vil handle.

Forældrene oplever tryk, når de oplever, at klubben i den praktiske hverdag handler som forventet og lovet.

Lokalområdet ved, hvad klubbens holdning er.

Naboer og andre i lokalområdet kender retningslinierne og har noget konkret at have deres forventninger i. På denne måde kan klubben yde et vigtigt bidrag til, at der ikke opstår myter og rygter om "alt" det klubben og personalet IKKE gør eller gør forkert.

Medlemmerne kender klubbens holdninger, grænser og mulige konsekvenser.

Når medlemmerne oplever, at der

er tydelige rammer, som samtlige medarbejdere er enige i og følger både til hverdag, fest og på div. turer, ved de, hvor klubbens grænser er. Hvilket vil have den effekt, at der på sigt vil opstå betydelig færre konflikter og tvivlstilfælde, som senere kan udvikle sig til regulære konfliktpunkter.

Ens holdninger i personalegruppen.

Nye medarbejdere har noget konkret at tage stilling til og ved dermed, hvad de går ind til, og hvad der fra klubbens side forventes af dem.

Ens holdninger forebygger, at der på bekostning af kolleger opstår "søde" og "dumme" medarbejdere.

Den enkelte medarbejder og medarbejdergruppen får sikkerhed og tryk til at turde "se" og handle.

Når man ved, hvad der forventes og hvad der SKAL / KAN gøres i visse situationer, kan og tør man også handle.

Klubben følger med tiden.

En politik bør med jævne mellemrum, f.eks. ved ny klubsæson, tages op til fornyet diskussion og om nødvendigt tilpasses en ny tid.

„Alkohol i klubben – det bliver over mit lig“

...lyder det fra SSP-konsulent Aksel Poulsen i Rødby kommune.

af Mette Høxbro

I forbindelse med GODA og Ungdomsringsens projekt om øget fokus på alkoholpolitikker i ungdomsklubber besøgte vi et par klubber, der ligger under mere sydlige himmelstrøg. Nemlig klubberne i Rødby kommune. Kommunen har 2 klubber – Ungdomsklubben, og Rødby Havneklub. I alt har klubberne ca. 70 brugere.

Klubberne har i den seneste sæson oplevet en nedgang i antallet af medlemmer. Det er ikke nogen ny situation, det varierer fra sæson til sæson, hvor populært det er at komme i klubben. I det daglige tilbyder klubberne forskellige aktiviteter, der bredt dækker de behov, brugerne har. Klubben råder bl.a. over øvelokale, computerfaciliteter, hyggestue med tv og dvd / video, bordtennis etc.

Hvad angår klubbernes alkoholpolitik, så er det meget simpelt, der må ikke drikkes alkohol. Kort og godt.

Aksel Poulsen understreger, at alle medarbejdere er indforståede med dette forbud.

Det var ledelsen, der tog beslutningen i samråd med medarbejderne. Hele vejen igennem har der været fælles fodslag i gruppen. Set ud fra en pædagogisk vinkel er det nødvendigt, at man udviser en klar voksenholdning. Og den holdning indebærer ikke, at der godt må serveres en smule alkohol, og at man i al almindelighed giver efter for det pres, der kan være forbundet med at drive en ungdomsklub. Pres forstået på den måde, at de unge ikke vil møde op, hvis der ikke må drikkes alkohol. Holdningen er klar blandt

medarbejderne – et nej er et nej. Klubberne i Rødby afholder ikke mange fester. Hvert år afholdes der et "Beach Party" på Lalandia, festen her er for alle klubber i Storstrøms Amt, og de unge møder talstærkt op. Festerne er uden alkohol og forløber i det store hele uproblematisk. Sidste gang man afholdt et "Beach party" konfiskerede man 2-3 øl og en halv flaske vodka.

Klubberne har en klar procedure, når unge møder op til festerne beruset. Enten kontaktes forældrene eller også transporteres de unge hjem. Udgangspunktet er, at de unge ikke skal overlades til sig selv. Som regel er de personer, der møder op beruset til klubbens fester gengangere. I indeværende år har der været 1-2 episoder med folk, der er mødt op med for meget alkohol indenfor vesten. Hovedparten af klubbens ældre brugere har job efter skoletid, det sætter en naturlig begrænsning for frekvensen af fester i klubregi.

Klubberne tager udelukkende fat i forældrene, hvis der er problemer i forbindelse med festerne. De fleste forældre kender dog klubfolkene fra andre sammenhænge, bl.a. gennem SSP-arbejdet i folkeskolerne. Det medvirker til at øge forældreliden.

Klubben tilbyder i løbet af sommerperioden flere aktiviteter, hvor forældrene har mulighed for at deltage aktivt. Det drejer sig dog primært om initiativer, der henvender sig til klubbens yngre målgruppe. Aksel Poulsen tilkendegiver, at forældrekontakten er lidt en balancegang i forbindelse med ungdomsklubarbejde – som udgangspunkt vil man gerne give de unge et rum, hvor de kan være uden for stor indblanding fra forældrene, samtidig har klubben et klart ansvar i forhold til den løbende orientering af forældrene.

Aksel Poulsens holdning er klar – klubbens funktion er at tilbyde solide alternativer til den festkultur, som de unge kan opleve på diskotekerne i omegnen.

Vi tager ansvar – men bliver indimellem misforstået

af Steen Bach

En samtale med ungdomsskoleinspektør Frede Nørskov og SSP-medarbejder Jørn Dahlstrøm fra Billund Ungdomsskole.

Indtil 1989 havde man en restriktiv alkoholpolitik i Billund Ungdomssklub. Politikken bestod i, at man under INGEN omstændigheder ville acceptere alkohol i forbindelse med klubbens aktiviteter. Ungdomssklubben gjorde meget for at efterleve alkoholpolitikken. Imidlertid oplevede man dels i klubbens tværfaglige samarbejde og i klubbens opsøgende virksomhed, at der rundt omkring i den forholdsvis lille kommune var forskellige episoder med unge, såvel enkeltpersoner som grupper af unge, hvor indtagelse af alkohol havde uheldige følger. Resultatet blev, at klubben i 1989 besluttede sig for at etablere den såkaldte FREDAGSKLUB.

FREDAGSKLUBBENS regler:

- Fra august og frem til juni er FREDAGSKLUBBEN åben hver fredag fra kl. 20.30 til 01.00.
- FREDAGSKLUBBEN afholdes i ungdomssklubbens lokaler og er åben for 12- 20-årige.
- Samtidig med at FREDAGSKLUBBEN er åben, er der en gadeplansmedarbejder på gaden for at hjælpe unge, som har problemer.
- I FREDAGSKLUBBEN må man være beruset, når man kommer, MEN MAN MÅ IKKE BLIVE MERE FULD, mens man er i KLUBBEN.
- FREDAGSKLUBBEN er et støtte-tilbud til unge fredag aften/nat.

Medarbejderne kan, hvis de oplever, der er behov for det, holde FREDAGSKLUBBEN længere åben en aften, idet personalet har en timepulje, de selv administrerer. FREDAGSKLUBBEN er IKKE en

diskoteksaften eller en ugentlig festaften, det er et værested - et tilbud til de unge, hvor de kan droppe ind, og hvor de kan komme i kontakt med en voksen, som de unge kender og har tillid til. Den opsøgende medarbejder bruger også FREDAGSKLUBBEN som et sted, han kan henvise unge til eller tage dem med hen til for at få en snak eller måske vente på forældre, som man har bedt afhente den unge.

I starten var det hovedsagelig unge med forskellige sociale problemer og problematisk adfærd, der benyttede FREDAGSKLUBBEN. Udviklingen er dog gået i retning af, at andre unge i kommunen også benytter FREDAGSKLUBBEN som et almindeligt klubtilbud. Fordelingen i dag er nogenlunde en 50/50-blanding af almindelige unge og unge med sociale problemer. Frede Nørskov påpeger, at man stadig har en meget firkantet holdning til alkohol også i FREDAGSKLUBBEN: "Man må gerne VÆRE beruset, men man må IKKE blive mere beruset. Det er afgjort ikke en betingelse, at man SKAL være beruset for at få adgang til FREDAGSKLUBBEN. Hvis de unge har en pose øl eller lignende med, er det et krav, at den afleveres til klubmedarbejderne, hvorefter den udleveres, når den unge forlader FREDAGSKLUBBEN. Det accepteres ikke på nogen måde, at man drikker i klubben eller på klubbens område. Hvis man forsøger at snyde med dette, vil det medbragte blive konfiskeret og hældt ud."

FREDAGSKLUBBEN bemannes af en fast gruppe på fire klubmedarbejdere, som kender hinanden og kender brugerne af FREDAGSKLUBBEN godt. Det har den fordel, at man er 100% enig i de holdninger, der lægges for dagen. For at sikre dette hol-

der medarbejdergruppen månedlige personalemøder, hvor de sammen diskuterer og finder fælles fodslag i forhold til FREDAGSKLUBBENS drift. De løbende møder er med til at sikre, at alle har samme grænser og holdninger og sikrer samtidig, at de unge aldrig er i tvivl om, hvad der accepteres, og hvor grænserne går. Rent praktisk er der tale om en fin balancegang, idet klubben ikke bruger alkometer eller andre tekniske hjælpemidler, men i stedet vurderer den enkelte unges situation. Frede Nørskov siger: "Fredagsklubben er lavet for at samle unge med problemer op, og derfor ønsker man ikke pr. automatik og med stive regler at vise unge, der kan have en problemadfærd, væk".

SSP-Medarbejder Jørn Dahlstrøm understreger, at man selvfølgelig ikke uden videre accepterer, at 12- 13-årige er fulde. Her vil man involvere forældrene, og hvis det gentager sig eller på anden måde opleves som bekymringsvækkende, vil man altid gribe ind og tage passende hånd om den unge. Alt efter alder og kendskabet til den unges baggrund.

"Der hvor vi til tider bliver misforstået, er når vi præsenterer nye forældre og medlemmer for FREDAGSKLUBBENS formål og regelsæt". Frede Nørskov har en fornemmelse af, at nogle har valgt ungdomsskolens tilbud fra på grund af FREDAGSKLUBBEN. Måske fordi man troede, at det var et sted, hvor berusede unge væltede rundt, og at holdningerne fra FREDAGSKLUBBEN også var gældende i ungdomsskolens øvrige aktiviteter - her gælder den restriktive alkoholpolitik stadig, hvor man ikke under nogen omstændigheder kan eller vil acceptere alkohol.

FREDAGSKLUBBEN er en klubs forsøg på at spille en aktiv rolle på en alternativ og ansvarlig måde i forhold til unges drikke- og festkultur. Et specielt tilbud, hvor man ønsker at nå unge med særlige behov, samtidig med at man tager bestik af den virkelighed klubben fungerer i. "Håbet er, at vi ved hjælp af en klar politik og et gennemdiskuteret koncept kan forblive en aktiv del af tilbuddet til unge i Billund kommune".

Det er almen viden, at gruppepres og gruppetiltrækning spiller en stor rolle, når vi mennesker gør ting, vi ikke tidligere har gjort eller havde tænkt os at gøre. De to begreber er særligt centrale, når vi taler om børn og unge. Her er ønsket om accept mere iøjnefaldende. Vennernes og omgangskredsens meninger, holdninger, handlinger, tøjstil, musiksmag, sprogbrug o.m.a. "smitter", særligt i ungdomsårene, hvor man som regel er usikker på sig selv og søgende efter et ståsted og en sikker platform for at kunne navigere bare forholdsvis sikkert igennem ungdomstiden - med de fristelser, krav og muligheder af både positiv og negativ art, som den bringer.

Negativt gruppepres

I 2001 blev der, i et samarbejde mellem Foldbjergcentret i Nordjyllands Amt og Sociologistudiet ved Aalborg Universitet, foretaget en større undersøgelse af holdninger til og forbrug af rusmidler blandt de 16-19-årige på ungdomsuddannelser i amtet¹. Et meget tydeligt resultat af undersøgelsen var, at venners påvirkning af venner har ekstremt stor betydning, eksempelvis hvis man ser nærmere på ecstasy:

75% af unge, der har prøvet ecstasy, har fået stoffet af deres venner.

96% af unge kvinder, der har prøvet ecstasy, havde fået deres viden om stoffet fra venner.

87% af unge mænd, der har prøvet ecstasy, havde fået deres viden om stoffet fra venner.

Størstedelen af de unge, som bruger ecstasy, har 3 eller flere venner, som bruger ecstasy.

Oftestøder man i arbejdet med unge også ind i udsagn som: "Vis mig dem, du går med, og jeg ved, hvem du er". Det er tankevækkende, at næsten alle tidligere misbrugere, som holder foredrag, har denne sætning med. Hvilket selvfølgelig binder i, at de i forbindelse med deres behandling, og gennem den efterrationalisering, de har foretaget, har fået øje på, hvordan de har ladet sig påvirke af omgangskredsen, deres venner eller personer, de har set op til og gerne ville accepteres af.

Gruppepres og gruppetiltrækning har stor og ofte afgørende betydning for børn og unges ageren og handlen både i positiv og negativ retning. Venner kan med lige stor sandsynlighed være en afgørende årsag til, at en ung gør noget, voksne synes er fornuftigt eller ufornuftigt.

Positivt gruppepres

I 2003 offentliggjorde Kræftens Bekæmpelse i samarbejde med Sundhedsstyrelsen den såkaldte MULD undersøgelse af 16-24-årige unge i Danmark². Her sprang det journalisterne i øjnene, at unge i Københavnsområdet drak mindre alkohol end unge i Vestsjællands og Ribe amter.

Forklaringen herpå var dels, at der i Københavnsområdet er en betydelig højere andel af unge med anden etnisk baggrund end dansk, der ikke drikker alkohol af religiøse årsager. Et mønster, som viser sig at smitte af på de danske drenge og piger, der færdes sammen med eller er kæresten med disse unge. En gruppe danske piger udtalte til Radioavisen i forbindelse med, at rapporten blev offentliggjort: "Det er lamt at være fuld, når de andre ikke er det!".

Venner påvirker venner

af Steen Bach

- 1) Rapport: www.ecstasy.nja.dk
- 2) Muld rapporten kan rekvireres på www.sundhedsstyrelsen.dk

Hvad står DU model til?

af Steen Bach

En klubmedarbejder er en **alternativ voksen**. Forstået som en voksen, der i de unges bevidsthed er en "fed" voksen, som de godt kan lide at være sammen med og har tillid til. En voksen, som ikke er en forælder, eller en voksen, der har en anden autoritet end den, de unge møder hjemme eller i skolen. Klubben opfattes af de unge som "fristedet", stedet, hvor man mødes med andre unge, og stedet, hvor de voksne ikke er "rigtig voksne".

På spørgsmålet om, hvad der kendetegner en voksen, "man kan bruge", svarer unge i klubalderen:

- En, der gider lytte og har tid.
- En, der ikke er for pædagogisk, der er et menneske bag.
- En, der ikke fordømmer og løfter pegefingeren.
- En, der ikke forsøger at være ven og / eller veninde.
- En, der ikke altid ved meget bedre
  - En, der kan være både sjov og alvorlig.
  - En, der ikke altid sammenligner med sig selv.
  - En, der ikke angriber unges holdninger, og lader dem tale ud.
  - En, man kan stole på.

- En, der ikke taler ned til en.
- En, der gør det, han / hun lover.

Unge i alderen 13-17 år er ofte meget usikre på sig selv, egne holdninger og ikke mindst på, hvordan man griber det at være ung an. Deres forældre, som tidligere har været de primære rollemodeller, bliver i stigende grad kørt ud på et sidespor. Samtidig med at venner og andre **alternative voksne** får større og større betydning som rollemodeller. En funktion, som klubmedarbejdere, sportstrænere og venner / veninders forældre bør være meget opmærksomme på.

Netop i denne tid er det afgørende, at **DET, MAN SIKER, MAN GØR, STEMME OVERENS MED DET, DEN UNGE SER, MAN GØR**. Derfor er det ekstra vigtigt, at klubmedarbejdere nøje overvejer, om de er værd at efterligne, om de er nogle gode modeller - kort sagt hvad de vil stå model til?

Hvad angår de udsatte unge er klubpædagogen og klubmedarbejderen den vigtigste alternative voksenfigur. Dette skyldes klubbens mindre autoritære placering - her er samværet mindre struktureret, og det at tage en snak sammen finder ofte sted, mens man er i gang med mere uformelle aktiviteter.

GODA

**UNGDOMS
RINGEN**
Fritids- og ungdoms-
klubber i Danmark

GODA og Ungdomsringsen har udarbejdet en større manual med tips og ideer til implementering af en alkoholpolitik i Ungdomsklubben.

Manualen er gratis og kan rekvireres ved henvendelse til
Ungdomsringsen på telefon: 70 27 00 50, eller
e-mail: ungdomsringsen@ungdomsringsen.dk